

Kulturplats Snösätra – Lägesrapport 3

Bakgrund

I kommunfullmäktiges budget för år 2021 fick Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd i uppdrag att leda, samordna och under 2021 påbörja etableringen av en ny kulturplats i Snösätra industriområde i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, kulturnämnden, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden och i dialog med aktörerna i Snösätra.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden samt exploateringsnämnden har i samma budget fått uppdraget att i samarbete fortsätta utveckla arbetet kring växtsanering av förorenad mark, bland annat i saneringsarbetet av södra delen av Snösätra industriområde och undersöka möjligheter för växtbaserad sanering i vatten.

Med kommunfullmäktiges budget för år 2022 kom ett förnyat och utvecklat uppdrag om en kulturplats i Snösätra. Av budgeten för 2022 framgår att: ”Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ska fortsätta arbeta för en ny permanent kulturplats i Snösätra samt som en del i det arbetet öppna en Popupkulturplats sommaren 2022. I arbetet deltar kulturnämnden, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och externa aktörer.”

Under sommaren 2021 fastställdes projektets projektdirektiv av projektets styrgrupp. Med det förnyade budgetuppdraget justerades direktivet och projektplanen till att också omfatta genomförandet av en popupkulturplats och projektet planeras att pågå fram till den 30 juni 2023. En första lägesrapport av projektets arbete lämnades den 26 augusti 2021 och en andra rapport lämnades i början av år 2022. Den här lägesrapporten sammanfattar projektet kulturplats Snösätra under våren och sommaren 2022.

Lägesrapport från projektet kulturplats Snösätra

Projektets målsättningar och projektleveranser

Projektet kulturplats Snösätra har organiserat sitt projektarbete kring fyra viktiga leveransområden; 1) Miljö, fysiska och planmässiga förutsättningar, 2) Trygghet, säkerhet och juridiska förutsättningar, 3) Organisering och finansiering samt 4) Utveckling av kulturplatsen och dess innehåll.

Projektets planerade leveranser är att:

- Provtä och analysera marken samt identifiera föroreningar inom stadsdelsförvaltningens arrendeområde.
- Utredda de finansiella och juridiska förutsättningarna för en kulturplats.

- Utveckla och etablera innehåll, inriktning, organisering samt drift av kulturplatsen i samarbete och dialog med aktörerna inom området.
- Under sommaren 2022 öppna en popupkulturplats i Snösätra.

Projektets yttersta målsättning är att vidareutveckla en kulturplats i Snösätra som bidrar till stadens mål för social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Nedan redovisas planerade och genomförda aktiviteter samt viktiga lärdomar som gjorts sedan den förra lägesrapporten.

Planerade och genomförda aktiviteter under våren 2022

Med budgeten för 2022 kom uppdraget att under sommaren 2022 öppna en popupkulturplats i Snösätra. Under våren 2022 har projektet haft ett intensivt arbete med att, tillsammans med aktörer på platsen, planera och organisera popupen samt säkra förutsättningar för och färdigställa platsen för en popup. Projektet har betraktat genomförandet av popupen som ett sätt testa kulturplatsen och dra lärdomar inför arbetet med att utveckla en permanent kulturplats.

Popupen har primärt ägt rum på stadsdelsförvaltningens tre arrenden och startade med Springbeastfestivalen som ägde rum mellan den 26 maj och den 6 juni. Kulturförvaltningen har fördelat 1,7 mkr i kulturstöd till kulturaktörer som arrangerat aktiviteter under Popupen. Kulturförvaltningen har också fördelat kulturstöd till en producent med koppling till Kulturkvarter Snösätra som ansvarat för planering, marknadsföring och genomförande av popupen.

Inför och under popupen har Stockholms stad och projektet:

- Analyserat svaren från tagna markprover och erhållit beskedet från Miljöförvaltningen att området kan användas för en tillfällig popup under sommaren 2022
- Rivit och säkrat byggnader och murar i området samt byggt upp väggar runt och förbättrat marken på stadsdelens arrende
- Asfalterat Snösätra gränd och ordnat belysning
- Säkrat enklare infrastruktur i form av el, vatten, containrar och bajamajor
- Förtydligat och tagit fram en vägledning för vad som gäller för en aktör som vill arrangera en aktivitet i Snösätra
- Tillsammans med kulturaktörer och producenten planerat för genomförandet av popupen inkl. trygghet och säkerhet under popupen
- Tillsammans med producenten genomfört kommunikations- och marknadsföringsaktiviteter inför och under popupen

Under våren har projektet också hållit i och medverkat vid flera möten med de kulturaktörer som bidragit vid popupen samt haft dialog med arrendatorer och närboende. Projektet har också dokumenterat själva genomförandet av popupen och följt upp kulturaktörernas upplevelse av att medverka vid popupen genom en enkät till kulturaktörerna och lärandeworkshops med producenten för popupen.

Nedan redovisas de lärdomar och insikter som gjorts under förberedelserna och genomförandet av popupen.

Lärdomar och insikter utifrån projektets leveranser och leveransområden

Nedan följer en sammanställning av de lärdomar och insikter som gjorts i projektet under våren och sommaren 2022.

Åtgärder behövs för att platsen fullt ut ska fungera för kulturarrangemang

Inför genomförandet av popupen har projektet och Stockholms stad gjort en del investeringar i den grundläggande infrastrukturen på platsen. Förutom att riva, säkra byggnader och bygga upp väggar runt stadsdelsförvaltningens arrende har Stockholms stad asfalterat och ordnat belysning längs Snösätra gränd samt erbjudit enklare infrastruktur i form av el, vatten, återvinningscontainer för sprayburkar och bajamajor.

Genom kulturstöd till bland annat Kulturkvarter Snösätra har det under vissa dagar av popupen funnits scen och ljudanläggning på plats samt enklare sittplatser. Med hänsyn till djurlivet i naturreservatet och närboende har det inte varit tillåtet att spela musik efter 22.00. Projektet har mätt ljudnivåer under själva genomförandet av popupen och trots att ljudnivåerna legat under gränsvärdena för ljud i offentlig miljö har staden tagit emot klagomål från närboende. Dessa närboende har under lång tid levt med högljudda otillåtna fester med musikinslag, såväl dag- som nattetid och det kan bidra till att toleransen för ytterligare evenemang är låg. Erfarenheterna från popupen har dock medfört att projektet bedömt att platsen i nuläget inte lämpar sig för hög musik, detta med hänsyn till närboende och naturreservatet.

Projektet har via en enkät till medverkade kulturaktörer följt upp hur de upplevt att den fysiska platsen och infrastrukturen har fungerat. Av resultaten framgår att aktörerna efterfrågar bättre skyltning på platsen och till platsen från Rågsveds tunnelbana. För att platsen permanent ska kunna användas som kulturplats efterfrågas också fler sittplatser, regnskydd, en permanent scen med

teknik- och ljudanläggning. Vidare behövs permanent el och vatten samt gärna ett café eller återkommande foodtrucks i området. Avfallshanteringen behöver också bli bättre och särskilt hanteringen av sprayburkar.

Nuarande detaljplan stödjer inte en permanent kulturplats. Snösätra norra del är planlagt som upplagsområde. För att kunna genomföra popupen på ett sätt som är förenligt med rådande detaljplan har projektet sökt och erhållit tillfälliga bygglov på stadsdelens tre arrenden. Popupen och övriga kulturaktiviteter på platsen har skett med stöd av polistillstånd vilket innebär en hel del administration för både arrangörer, polismyndigheten och berörda förvaltningar inom Stockholms stad.

Några arrangörer och kulturaktörer har i dialogen med projektet uttryckt att krav på tillstånd, och handläggningstiden för att erhålla polistillstånd, riskerar att hämma både förutsägbarhet, initiativkraft och kreativitet på platsen. För att området permanent ska kunna användas som kulturplats behöver verksamheten stödjas av en detaljplan. En detaljplaneändring tar emellertid tid och är kostsam eftersom området sannolikt behöver saneras. Kortsiktigt behöver därför fortsatt kulturverksamheten stödjas genom tillfälliga bygglov. Samtidigt skulle en detaljplaneändring, som till exempel skulle medge småskalig industri och hantverk, kunna medföra en större bredd av arrendatorer och aktiva verksamheter på platsen. Det skulle kunna bidra till att platsen blir mer befolkad och trygg.

Ytterligare markprover behövs

Under hösten 2021 har det genomförts initiala provtagningar av marken på stadsdelsförvaltningens arrende. Analysen av markproverna har bland annat visat att det förekommer föroreningar i form av metaller, alifater, aromater, PAH'er eller PCB i marken och PFAS i grundvatten. Miljöförvaltningen har bedömt att popupen kan genomföras då det inte har påträffats några akuttoxiska halter av de provtagna föroreningarna. Det har inte heller påträffats halter över gränserna för korttidsexponering för de ämnen där sådana gränsvärden förekommer. Resultatet av markprovsanalysen indikerar dock behov av ytterligare markprover och dessa kommer att genomföras under hösten 2022.

Trygghet och säkerhet är viktiga förutsättningar för en kulturplats

Snösätra upplagsområde har under många år haft utmaningar gällande brottslighet, trygghet, säkerhet och social misär. Snösätra betraktas av många som en otrygg plats. Området ligger geografiskt isolerat och företagen som är verksamma på platsen bedriver inte alltid aktiv verksamhet på platsen. I området har det förekommit olagliga andrahandsuthyrningar, olagliga bosättningar och en hel

del inbrott och stölder. Dessutom har otillåtna och högljudda ravefester, bruk och försäljning av narkotika förekommit vilket har lett till upplevd otrygghet och klagomål från bland annat närboende. Osäkerheten kring området framtid har dessutom inneburit att arrendeavtalen endast löpt på tre månader i taget. Vidare har problem med nedskräpning och olaglig dumpning inom området har under åren eskalerat i takt med att områdets eftersatthet ökat. Sammantagit har detta inneburit att långsiktiga och seriösa aktörer sökt sig bort från området och det har varit svårt att hyra ut vakanta arrenden.

För att komma till rätta med trygghetsproblematiken har projektet och de medverkande förvaltningarna etablerat en operativ grupp som träffas veckovis för att koordinera sig kring trygghetsfrågor i Snösätra. Kommunpolisen finns med på dessa möten. Samarbetet har lett till en stark gemensam hållning i trygghetsfrågorna och en ökad brottsförebyggande samverkan mellan förvaltningarna och polisen. Stadsdelsförvaltningen har också ökat sin fysiska närvaro på platsen under kvällar och helger och exploateringskontoret har en strategi för att på kort och lång sikt säkra seriösa arrendatorer och verksamheter på platsen. Trots vidtagna åtgärder bedöms ordningsstörningarna i Snösätra även fortsatt utgöra ett stort problem som hämmar utvecklingen av en kulturplats.

Inför popupen gjordes en ordentlig trygghets- och säkerhetsplanering tillsammans med producenten för popupen. Det förekom inga allvarliga incidenter under popupen och av enkätsvaren från de medverkande kulturaktörerna framkommer att de flesta upplevde platsen och popupen som trygg och säker, mycket på grund av att det fanns många människor på plats under popupens dagar. Det har emellertid kommit kritik från en del närboende under popupen och sommaren. Kritiken handlar framför allt om störningarna från olovliga evenemang i Snösätra men också om ljudnivåer under popupen. Olovliga fester i Snösätra har pågått under många år och tycks inte heller avta. Toleransen för lagliga evenemang och Kulturplatsen som helhet är således låg hos en del närboende.

För att skapa en trygg och säker plats i Snösätra på sikt behövs åtgärder som ökar närvaron i området och en gedigen information och dialog med de som verkar på platsen om vad som gäller för platsen. En permanent kulturplats skulle kunna bidra till en ökad närvaro, men det räcker inte. Det behövs också seriösa företagare och verksamheter på platsen och för att de ska vilja etablera sig i området behöver området vara tryggt. I dagsläget är Snösätra planlagt som upplagsområde och det har visat sig vara svårt att hitta arrendatorer med den trygghetsproblematik som finns i området. Upplageverksamhet innebär dessutom till sin natur att

verksamheten inte alltid en hög närvaro av människor på och runt platsen. Långsiktigt stöds inte heller en kulturplats av den nuvarande detaljplanen.

Framåt behöver projektet fortsätta arbeta för att öka närvaron och tryggheten på och runt platsen samtidigt som det utforskar vilka möjligheter och begränsningar den nuvarande detaljplanen ger samt vad en ändring av detaljplanen, till exempelvis område för småskalig industri och hantverk, skulle kräva, kosta och ge i form av närvaro och trygghet.

Popupen har lett till en utvecklingen av kulturplatsens innehåll. Under utredningen av förutsättningarna för en kulturplats i Snösätra utvecklades en gemensam framtidsbild för platsen tillsammans med de aktörer som medverkade i utredningen. Framtidsbilden är fortfarande aktuell för projektet kulturplats Snösätra och har varit vägledande under genomförandet av popupen.

Målet är att etablera en kulturplats i Snösätra som:

- Har ett brett utbud med många olika aktörer och användare och där gatukonsten har en fortsatt roll
- Är öppen, välkomnande och fri från diskriminering, området ska vara tillgängligt och öppet för att alla
- Har en långsiktigt hållbar organisation
- Har verksamheter som bedrivs i samklang med Rågsveds Naturreservat
- Har verksamheter som är lagliga och bedrivs inom ramen för vad som är tillåtet

Utgångspunkten har varit att se popupen som ett sätt att testa och utveckla idéer för hur Snösätra kulturplats kan utvecklas för framtiden. Inför popupen har projektet också utvecklat en vägledning för att förtydliga förutsättningarna för att genomföra en aktivitet på platsen samt vad som är tillåtet och inte.

Popupen inleddes med Springbeastfestivalen mellan den 26 och 29 maj. Trots regn var intresset stort för arrangemanget och de nya verk som uppfördes längs Snösätra gränd i samband med festivalen. Totalt har 70 konstnärer engagerats varav flera är internationellt kända. En stor andel av kulturaktörerna som arrangerade aktiviteter under SpringBeast och popupen kommer ur Kulturkvarter Snösättras nätverk och det har funnits en god lokal förankring hos många av dem. Programmet under SpringBeast har också visat på en stor bredd med panelsamtal med politiker, växtfärgning, olika dansworkshops, äventyrsvandringar för barn, snickeri- och mosaikworkshops och teaterföreställningar samt flera konserter,

rap- och dansbattles. De som tog del av Springbeastfestivalen verkade också nöjda med upplevelsen.

Genomförandet och uppföljningen av popupen har gett flera lärdomar, dessa lärdomar baseras på egna iakttagelser och reflektioner hos projektmedlemmar och på en enkätundersökning bland medverkande kulturaktörer.

Medskick från aktörerna

Aktörerna som medverkande har uttryckt att de uppskattade energin, engagemanget och platsen i sig. Inför popupen genomfördes flera gemensamma möten med aktörerna vilket gav en känsla av att popupen samskapades av de medverkande aktörerna.

En stor del av popupens aktiviteter finansierades med kulturstöd, däribland popupens producent som är kopplad till Kulturkvarter Snösätra. Arrangemanget var stort och tiden och resurserna för att planera var begränsade. Liknande arrangemang i framtiden kräver tidigare etablering, tydligare rollfördelning och fler personer som arbetar praktiskt med att planera och koordinera genomförandet och framför allt programläggning och marknadsföring av arrangemanget som helhet. Tio dagar är lång tid för att upprätthålla volontärsdriven verksamhet och flera av aktörerna som medverkat uttrycker att de snarare skulle önskat att aktiviteterna koncentrerats till ett antal helger under en längre tidsperiod.

Projektets reflektioner efter genomförandet av popupen

För att utveckla Kulturplats Snösätra behövs en kontinuerlig närvaro på platsen och personer som kan lägga tid och resurser i Snösätra. Lärdomar från popupen är att kulturutövarna i Snösätra i dagsläget har en begränsad organisatorisk kapacitet. Mycket ansvar i samband med popupens och Springbeastfestivalens genomförande hamnade på ett fåtal individer. Projektet och dess medverkande förvaltningar har fått stötta evenemanget i högre utsträckning än planerat, både när det gäller kommunikation, praktiskt genomförande och ekonomiskt. I praktiken har stadens personal hanterat bilister, stått för all städning samt bidragit med el och vatten. Projektet har också fått lägga mer tid och resurser på att förebygga och hantera effekter av olaglig verksamhet än förväntat. Det har till exempel handlat om skadegörelse, stölder, intrång i byggnader och arrenden och olagliga fester med hög musik under framför allt nattetid.

Gatukonsten är fortfarande det dominerande kulturinslaget på platsen. För att bredda kulturinnehållet behövs fortsatt arbete hos de externa kulturaktörerna med att säkra en bred och robust bas av en mångfald av kulturaktörer samt en infrastruktur med scener och sittplatser med mera som medger olika uttryck av kultur för olika

målgrupper. I teorin lämpar sig kulturplatsen väl för stora evenemang och festivaler, men hindrande faktorer är ljudmiljön för närboende runt kulturplatsen, brist på parkeringsplatser i anslutning till Snösätra samt brist på den grundläggande infrastruktur som behövs för kultur, till exempel permanent möjlighet till elförsörjning, scener, sittplatser, tak vid dåligt väder. Vidare medger inte den nuvarande detaljplanen kulturverksamhet och en del av den infrastruktur som behövs för en kulturplats. Detta har i stället hanterats genom tillfälliga bygglov vilket upplevs, av framför allt kulturaktörerna, som en begränsande faktor för utveckling platsen. En ändring av detaljplanen tar tid och riskerar att bli väldigt kostsam och innan sådant initiativ bör föregås av en ordentlig utredning och konsekvensanalys – inte minst ekonomisk.

Det behövs en hållbar organisering kring och finansiering av en kulturplats

Målbilden för projektet är att bidra till utvecklingen av en permanent och aktörsdriven kulturplats i Snösätra. Under de år som frågan om en kulturplats i Snösätra har varit aktuell har det kommit in en rad medborgarförslag till nämnden om hur platsen kan utvecklas. Bland aktörer i området finns både visioner och idéer för hur kulturplatsen i Snösätra kan utvecklas. Flera av de aktörer som medverkat till popopen har uttryckt intresse för att också bidra till platsens utveckling.

Framåt kommer det att bli viktigt att hitta former för en robust organisering med en solid bas av aktörer som daglig basis kan hjälpas åt med att ta ansvar för platsen. Stadsdelsförvaltningen har under sommaren haft ett samarbetsavtal med Kulturkvarter Snösätra som omfattar användning av platsen för öppna väggar och workshops under framför allt dagtid och möjlighet att använda platsen för andra evenemang efter polistillstånd och lov från stadsdelsförvaltningen. Fokus för projektets arbete under hösten 2022 och våren 2023 är att hitta former för att låta driften av kulturplats Snösätra övergå till kulturaktörerna med fortsatt stöd från Stockholms stad. Erfarenheterna från våren och sommaren har emellertid visat att det krävs en hel del kapacitet för att upprätthålla praktiska driften, ordning, trygghet och säkerhet på platsen.

Kostnaden för att utveckla en kulturplats under 2022

Projektet har gjort en sammanställning av prognostiserade kostnaderna under 2022 för att utveckla en kulturplats i Snösätra som återfinns i bilaga 1. Av sammanställningen framgår att kostnaderna för att utveckla kulturplatsen har varit omfattande, totalt cirka 6,3 miljoner kronor, och att endast ca 4,1 miljoner är finansierade. I sammanställningen ingår inte de 1,7 miljoner som delats ut i extra kulturstöd. I beräkningen ingår inte heller den

omfattande arbetstid som medarbetare och chefer på stadsdelsförvaltningen lagt ner och inte de kostnader som trafikkontoret, stadsdelsförvaltningen och exploateringskontoret haft och har till följd av tjuvtippar, skadegörelse och städning.

Sammanfattande lägesrapport och nästa steg

Våren och sommarens arbete med att utveckla en kulturplats i Snösätra och genomföra en popup har gett projektet viktiga insikter och kunskaper om förutsättningarna på platsen. Projektet kan konstatera att det fortfarande finns stora utmaningar kring trygghet och säkerheten på platsen vilket har inneburit att insatserna från medverkande förvaltningar, framför allt stadsdelsförvaltningen, varit mycket omfattande. En ökad närvaro av seriösa företagare och kulturaktörer kan bidra till ökad trygghet samtidigt som det krävs trygghet och långsiktighet för att seriösa aktörer ska vilja etablera sig i området. En ändring av detaljplanen så att den till exempel tillåter småskalig industri och hantverksverksamhet skulle kunna bidra till en ökad närvaro på och runt platsen. En ändring av detaljplanen tar emellertid tid och riskerar att bli mycket kostsam. Ett initiativ till att ändra detaljplanen bör föregås av en ordentlig utredning och konsekvensanalys – inte minst ekonomisk – där andra mindre kostsamma åtgärder att stärka närvaro, trygghet och kulturplatsens verksamhet uttömts. Det finns aktörer i Snösätra som vill bidra till utvecklingen av platsen men det behövs en bredare bas med fler aktörer för att Kulturplatsen ska vara långsiktigt hållbar och för att en detaljplaneändring ekonomiskt motiverad.

Fokus för projektets fortsatta arbete kommer att vara att:

- Fortsätta dialogen med aktörer som är seriösa i Snösätra om att det krävs för ett successivt överlämnande och ett ökat ansvarstagande för platsen.
- Uppmuntra till att fler engagerar sig och visar att de tar ansvar för platsen, samt arbeta vidare med, att tillsammans med kulturaktörer, identifiera vilka former kultur platsen lämpar sig för på kort, medellång och lång sikt och hur man kan få till en bredd.
- Bli ännu tydligare gentemot aktörerna i vilka fall tillstånd behövs för att använda platsen och när det går bra att genomföra arrangemang utan tillstånd. Om den olagliga verksamheten fortsätter i den här omfattningen så äventyras legitimiteten för hela projektet samtidigt som ambitionen är det får inte bli för krångligt att använda platsen.
- Fortsätta säkerställa en infrastruktur för kultur och balansera arbetet med risken att infrastruktur i form av exempelvis en scen med tak och permanenta toaletter kan utsättas för skadegörelse och att den nyttjas för otillåten verksamhet.

- Identifiera, förslå och utveckla en kortsiktig och långsiktig strategi för hur vi kan öka närvaron av seriösa aktörer i Snösätra och se vilka möjligheter som nuvarande detaljplan och bygglov medger samt vad som skulle krävas och vad det skulle kosta att få en justerad detaljplan på plats.
- Fortsätta verka för ökad trygghet och säkerhet i Snösätra genom ökad närvaro av seriösa arrendatorer och verksamheter på kort respektive lång sikt.
- Fortsätta samverka med polisen så att de kan utöva mer formell kontroll i Snösätra.

Arbetet i projektet Kulturplats Snösätra har hittills organiserats i en strategisk och en operativ styrgrupp samt ett antal mindre arbetsgrupper som fokuserat på projektets olika leveransområden.

Från och med hösten 2022 föreslår projektet en justerad organisering som innebär att projektet har en styrgrupp och två till tre operativa arbetsgrupper som bland annat fokuserar på att, tillsammans med kulturaktörer, utveckla fysiska förutsättningar, innehåll, organiseringen och möjliga finansieringar av kulturplatsen samt samarbete kring plan- och tillståndsfrågor på kort respektive lång sikt. Vid projektets andra styrgruppsmöte för hösten 2022 kommer en justerad projektplan att presenteras.